

Prof. Dr M. W. Woerdeman. *Atlas of Human Anatomy*. Vol II. Wetenschappelijke Uitgeverij N.V. Amsterdam 1950.

In het afgelopen jaar is bovengenoemde Atlas van de hand van de Amsterdamse Hoogleraar in de Anatomie en Embryologie gereed gekomen. De redactie ontving het gedeelte Dental Anatomy, dat werd samengesteld onder supervisie van collega Dr. Th. E. de Jonge te Amsterdam. Het bevat 56 tekeningen van de mondholte en omgeving, de kaken en het gebit. Doordat deze afbeeldingen zonder uitzondering blijk geven van een groot vormbegrip, gepaard aan een fijne kunstzinnigheid, is het resultaat van een niet te overtreffen gehalte. Behalve tekeningen van het gebit in situ vindt men afbeeldingen van de afzonderlijke gebitselementen, zowel van het blijvende als van het melkgebit in vijf aanzichten, waarbij bovendien de verschillende vormvariaties niet zijn vergeten. Zoals in de gehele Atlas is de tekst aangegeven in de Engelse en in de Latijnse taal, welke omstandigheid aan het werk wereldbetekenis verleent. Met dit voortreffelijk uitgevoerde onderdeel heeft de Jonge een opmerkelijke bijdrage geleverd tot het onderwijs in de anatomie van het menselijke gebit. Wanneer, gelijk wij met reden vooronderstellen, de overige delen van deze Atlas op hetzelfde peil staan, dan kan men zonder overdrijving vaststellen dat hiermede een standaardwerk van uitzonderlijke waarde tot stand is gekomen.

J. B. Visser

*Deutscher Zahnärztekalendar* 1952, 11e jaargang. Herausgegeben von Dr. E. Heinrich, Hof/Saale. Carl Hanser Verlag/München. 270 pag. 81 afb. D.M. 8.60.

Het boekje bevat ook dit jaar weer een reeks zeer leesbare artikelen van bekende auteurs over uiteenlopende onderwerpen uit de tandheelkunde. Het is speciaal bedoeld ter voorlichting van de practicus voor wie vele mededelingen van belang kunnen zijn, o.a. 30 bladzijden medicamenten met korte beschrijving en voorts eerste hulpverlening.

Ingesteld op de Duitse professie biedt het deze tevens een bron van gegevens over de sociale practijk in dat land.

L. J. A. Van Schijndel

Wilhelm Meyer. *Lehrbuch der normalen Histologie und Entwicklungsgeschichte der Zähne des Menschen*. 2e ed., Carl Hanser Verlag, München 1951. 223 pag. 360 afb. D.M. 26.

Meyers leerboek behoort tot de klassieken op dit gebied. Het biedt door de uitvoerige illustratie en de affirmatieve toon van de uiteenzettingen degenen die zich over tandhistologie wil oriënteren een stevige basis. Dat gold ten tijde van de 1e druk en het geldt tot op zekere hoogte ook nu nog. Toch blijkt uit de tekst een zekere beperktheid van blik van de auteur. Ten dele is die beperktheid door hem gewild; hij geeft blijkens zijn voorwoord niet meer dan wat hij zelf in zijn eigen praeparaten heeft gezien. Deze op het eerste gezicht loffelijke ingetogenheid verraadt echter een miskennis van de histologie. Want ten eerste is niemand, zelfs op het gebied van de histologie, meester op alle wapens. Geen histoloog kan met gerust geweten ponereren, dat wat hij niet zelf in zijn praeparaten kan zichtbaar maken en interpreteren de plaats in een leerboek niet waard zou zijn. De taak van een auteur ligt niet alleen in wat hij zelf weet en kan, doch

zeker ook in zijn pogen over het werken en denken van anderen met gezag een oordeel te geven.

En ten tweede omvat de histologie heden ten dage wel meer dan het vervaardigen en interpreteren van microscopische praeparaten. Dat was in 1932, toen de eerste druk van dit boek verscheen al het geval en dat geldt in veel sterkere mate in 1951. De stroom van publicaties over de moleculaire opbouw van het glazuur, over de permeabiliteit van de harde tandweefsels en over de mechanismen van glazuur- en dentinevorming, om slechts enkele voorbeelden te noemen, heeft de inhoud van dit boek onberoerd gelaten.

Waarom niet bij de „Verbesserung“, die het boek sinds de 1e druk ondergaan heet te hebben, obsoleete (en onvruchtbare) polemieken met Walkhoff weggelaten en wat frissere ideeën plaats gegeven? Waarom blijft klassiek werk als dat van Berkelbach van der Sprekel over de innervatie van de dentine, van Thewlis over de oriëntatie van de kristallieten in het glazuur en van Hevesy e.v.a. over de toepassing van radioactieve isotopen bij het onderzoek van tanden onbesproken?

Ontstellend is het, dat de schrijver in 1951 opmerkt dat hij een literatuurlijst overbodig vindt, daar er immers zo'n goede staat in het handboekartikel van Lehner en Plenk (welk artikel afsluit in 1936!). Ook hier blijkt een aanzienlijke gezichtsveldsbeperking van de schrijver, hetgeen jammer is, want deze tekortkoming ontsiert het eigene goede morfologische werk waarvan in dit leerboek zulk een rijk gedocumenteerd verslag wordt gegeven.

M. T. Jansen

---

Prof. Dr. Ewald Harndt. *Paradentitis und Paradentose. Leitfaden der Zahnbetterkrankungen*. Carl Hanser Verlag, München 1950, 186 pag., 291 afb. D.M. 17.80.

De schrijver van dit boekje, die bekend is door zijn vele publicaties over parodontopathieën, wiens voorstellen op het gebied van de nomenclatuur praktisch ongewijzigd werden overgenomen door het congres van de internationale A.R.P.A. heeft door dit, vooral wat afbeeldingen betreft, omvangrijke werk een duidelijke en overzichtelijke bijdrage geleverd aan de boekenrij die handelt over de parodontopathieën.

Het meest opvallend is, dat Harndt, werkzaam in een land dat voor het grootste deel onderzoekingen verricht en publiceert over het vraagstuk systeemafwijkingen, zich bijna geheel bepaalt tot het beschrijven van de tandheelkundige oorzaken en de tandheelkundige therapie. Aan de algemene therapie worden slechts vier pagina's gewijd. Wel zegt hij dat deze therapie en in elk geval het onderzoek moet worden uitgevoerd, maar voegt aan deze opmerking toe, dat de algemene behandeling een ondersteunende is, waarbij de locale behandeling nooit achterop mag geraken.

Het boekje begint met de beschrijving van de normale ontwikkeling, de anatomie, histologie, de physiologie en de pathologische anatomie van de voorkomende afwijkingen. Daarna volgen systematisch beschreven en zeer overzichtelijk de aetiologie, diagnostiek en therapie.

Niet onvermeld mogen blijven enige punten waarbij Harndt stelling neemt op gronden die op zijn minst nog aanvechtbaar zijn. Op pag. 16 zegt hij dat bij een doorbrekende tand de epitheliale aanhechting op het glazuur te vinden is en niet zoals door anderen wordt aangenomen op de glazuur-cement grens. Zodra het epithelium zich hecht aan het cement is de epidermale bekleding onderbroken en hebben wij te maken met een pathologische toestand.

Als bewijs voor zijn opvatting publiceert Harndt een microfoto (fig. 15) die door voor- en tegenstanders gebruikt wordt om hun stelling te illustreren. Ook hier overtuigt de foto niet, doordat weliswaar een loshangend glazuurhuidje bewijst dat het glazuur bedekt was met epithelium en dat er enige verbinding was tussen het glazuuroppervlak en het epithelium van het mondslijmvlies; aan de andere kant is ook op deze foto duidelijk dat het epithelium doorgroeit tot waar de eerste periodontiumvezels in het cement aangrijpen, hetgeen in strijd is met het in fig. 14 afgebeelde schema.

Vanzelfsprekend is Harndt op grond van deze opvatting weinig geneigd aan wederaanhechting te geloven en is ijverig verdediger geworden van de conservatieve pocketbehandeling.

Als afsluiting van het hoofdstuk „Chirurgische Therapie”, waarin hij stelling neemt tegen te veel en te vroeg opereren, weegt hij de conservatieve tegen de chirurgische methode af, en zegt: „Die Adaptierung der epithelisierte Gingiva um die Zahnwurzel ist dem auf das Zement verlängerten Epithelansatz gleich zu setzen.”

In het algemeen moet gezegd worden dat het boekje voor de practicus geschreven is en het vormt een welkome aanvulling op de literatuurlijst over de parodontopathiën.

De gereproduceerde microfoto's zijn uitzonderlijk duidelijk, de tekeningen zijn voorbeelden van overzichtelijke illustratie.

De begripsbepalingen zijn scherp en door bovengenoemde goedkeuring van de internationale A.R.P.A. is dit voorshands het eerste leerboek, waarbij de nomenclatuur weinig kans op toekomstige begripsverwarring zal geven.

L. Coppes

---

Prof. Dr. med. K. Häupl. *Lehrbuch der Zahnheilkunde*. Verlag Urban & Schwarzenberg, Wien. Band I, 558 pag., 586 afb., 4 tab., 1949; Band II, 767 pag., 777 afb., 4 tab., 1950. Prijs, geb. Band I D.M. 45.—, Band II D.M. 50.—.

Dit omvangrijke, tweedelige werk is in de eerste plaats geschreven voor tandheelkundige studenten en practici. Blijkens zijn voorwoord is de auteur uitgegaan van de gedachte, dat de tandheelkunde enerzijds voor de opgave wordt gesteld, de ziekten van het gebit en van de omliggende weefsels, alsmede tot op zekere hoogte daaruit voortvloeiende afwijkingen te behandelen, anderzijds het beschadigde of verloren gegane weefsel te vervangen door constructies van aan het lichaam vreemde materialen. Een van de belangrijkste voorwaarden hierbij is, dat dergelijke constructies geen nieuwe pathologische toestanden uitlokken of functionele stoornissen teweeg brengen, m.a.w. dat er een zo groot mogelijk evenwicht in de betrekkingen tussen de mondweefsels en de vervangende materialen bestaat. Dit houdt, in, dat van de practicus mag worden verwacht, dat hij een medisch-biologische beschouwingswijze paart aan de beheersing van tandheelkundige zowel als van tandtechnische werkmethoden. Met het oog hierop schonk de auteur bijzondere aandacht aan de betrekkingen tussen de toegepaste materialen en de mondweefsels, zomede aan de juiste verwerking van deze materialen en het aanbrengen ervan in de mond.

Het 558 pagina's tellende eerste deel omvat hoofdstukken over de tandheelkundige chirurgie (anaesthetie, extractieleer) en de conserverende tandheelkunde. Hieraan gaan enige hoofdstukken over anatomie, physiologie en pathologie van het kauwapparaat vooraf.

Het tweede deel, dat 767 bladzijden telt en van een uitvoerig register is voorzien, is in hoofdzaak gewijd aan de prothetische tandheelkunde en de kaak-

orthopaedie. Een belangrijke plaats is hierbij ingeruimd aan een hoofdstuk over laboratorium-techniek, waarbij tevens de gebruikte materialen worden besproken; in het bijzonder is ook aandacht geschonken aan de bestendigheid der prothesematerialen tegen de inwerking van mondvloeistoffen en de weefselreacties. In het hoofdstuk kaakorthopaedie worden vooral de behandeling van het wisselgebit en de prophylaxe met behulp van functionele methoden in het licht gesteld. In enige kortere hoofdstukken behandelt schr. voorts de porseleintechniek, de prothetische behandeling van losstaande elementen, de kaactracturen en de traumatische beschadigingen der elementen. Tot besluit volgt een hoofdstuk over röntgentechniek.

De auteur heeft met de verschijning van zijn groot opgezette werk blijkbaar spoed willen betrachten. Om daaraan tegemoet te komen heeft hij een groot aantal afbeeldingen ontleend aan oudere werken (o.a. het Handboek van S c h e f f), die grotendeels niet langer in de handel zijn. Deze omstandigheid ondervindt de lezer soms als een bezwaar, daar de schrijver niet overal van een even gelukkige keuze blijk geeft. In het eerste deel doen althans verschillende afbeeldingen wat ouderwets aan; bovendien voldoen zij niet steeds aan redelijke eisen, zoals b.v. het geval is met de tekeningen der blijvende gebitselementen. Ook de voor naoorlogse boeken uit het Duitse taalgebied zo kenmerkende, eenzijdig Duits-georiënteerde literatuuropgaven doen uiteraard enige afbreuk aan dit overigens waardevolle werk.

J. B. V i s s e r

---

Dr. F. W. S e l b a c h. *Dentale Laboratoriumskunde*. Uitg. Carl Hanser Verlag. München 1951. 4e druk, 118 pag., 169 afb. D.M. 10.50.

Blijkens het voorwoord schijnt dit 118 pagina's tellende werkje bij onze Oosterburen in een behoefte te voorzien. De vierde herziene druk, waarin enige onderwerpen uitvoeriger zijn behandeld, „damit das Buch dem derzeitigen Stand der Prothetik entspricht“, is thans verschenen.

Waarschijnlijk wendt schrijver zich in dit boekje hoofdzakelijk tot de tandtechnici, die hierin in alphabetische volgorde van afdruk, via griffel, klammer, collodium naar tin veel van hun gading kunnen vinden.

Het moet recensent echter van het hart, dat schrijver er niet in geslaagd is, de sporen van het verleden bij de laatste herziening uit te wisselen. Zo wordt een onevenredig groot deel besteed aan de ge vulcaniseerde rubber, niet alleen onder het hoofd „Kautschuk“, maar ook op verschillende andere plaatsen (o.a. individuele lepel). Dat de Angelsaksische literatuur terra incognita voor de meeste Duitse auteurs is, is algemeen bekend; dat echter b.v. bij de articulatoren die van H a n a u niet genoemd wordt, had niet mogen voorkomen.

Bij het in een middelwaarde articulator plaatsen van de modellen voor een volledige prothese, dient volgens schrijver het vlak van occlusie evenwijdig aan de tafel te lopen; dat dit alleen juist is, als dit vlak met dat van C a m p e r parallel loopt, staat echter niet vermeld. Evenmin het feit dat asbest gebruikt wordt bij het inbedden van gietstukken.

Deze kleine bloemlezing uit talloze onvolkomenheden moge voldoende zijn om de zeer betrekkelijke waarde van dit overigens goed uitgevoerde boekje aan te tonen.

A. A. D. D e r k s e n